

Купчак М. Я.

к. пед. н, старший викладач кафедри права та
менеджменту у сфері цивільного захисту,
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

Саміло А. В.

к. ю. н., доцент кафедри права та
менеджменту у сфері цивільного захисту,
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

УПРАВЛІНСЬКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ РИЗИКІВ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Аналіз національних нормативно-правових актів, які регламентують оцінювання характеристик властивостей, процесів, послуг, систем, персоналу, господарської сфери загалом, не дає можливості оцінити рівень ймовірного ризику, пов'язаного з певною господарською діяльністю. Норми Господарського кодексу України та господарського законодавства не дають характеристики оцінки ризиків, а лише дають трактування комерційних ризиків та опис істотних передбачуваних факторів ризику, що можуть вплинути на операції та результати діяльності підприємств та передбачають регламентацію відповідних заходів щодо управління такими ризиками [3]. Поруч з тим Україна активно використовує норми міжнародного права, у зв'язку з чим питання пов'язані з реформуванням та приведення законодавства України до міжнародних та європейських стандартів є вкрай актуальним.

Виявлення і запобігання порушень вимог законодавства суб'єктами господарювання забезпечується через здійснення державного нагляду та контролю з метою запобігання недобросовісній практиці, а також сприяння суб'єктам підприємницької діяльності в забезпеченні добросовісної конкуренції. Важливим в даній галузі є здійснення диференційованого підходу щодо оцінювання відповідності до груп ризику об'єктів господарської діяльності, а також небезпечних факторів і ризиків, які враховуватимуть ймовірність виникнення негативних наслідків від здійснення господарської діяльності. Такі терміни як «ризик», «безпека», «небезпека» у всіх галузях господарювання останнім часом розглядаються як суміжні поняття. Найчастіше ризик розглядається як поєднання можливості виникнення втрат і їх важкості. Проте досі немає єдиного трактування різних аспектів ризику [1]. Ми вважаємо, що це є наслідком того, що поняття ризику містить не лише об'єктивну складову, але й суб'єктивну – індивідуальне сприйняття ризику, а не його реальне значення.

Одержання адекватної оцінки рівня небезпеки або ризику, зокрема, об'єктів господарювання, вміння нею керувати забезпечить можливість не тільки більш вірогідно стверджувати небезпеку або безпеку певної дії, процесу, господарської діяльності, але й здійснювати управління ризиками. Методи або процеси, які використовуються для оцінювання та управління ризиками, повинні ґрунтуватися на інформації отриманої шляхом аналізу, оцінки, контролю ризиків, а також у поширенні про них відповідних даних.

Оскільки ризик неможливо зробити нульовим, то раціональне відношення до небезпеки чи ризику полягає в тому, що безпека об'єкту трактується як такий його стан, при якому сумарний ризик не перевищує деякого порогового значення. В умовах високої

техногенної небезпеки і забруднення довкілля, яким характеризується сучасний стан виробництва, наприклад для вибору такого порогового значення в атомній енергетиці, керуються принципом, відомим як принцип ALARA - As Low As Reasonable Achievable (настільки низький, наскільки раціонально досяжний). При цьому є очевидним, що шкала безпеки є порядковою і обмежується порогом безпеки [1]. Також можна визначити безпеку як перебування певної системи в умовах відносного ризику. При цьому треба вказати, такі аспекти відносності безпеки конкретної системи: про безпеку якої системи йде мова; хто виконує роль оцінювача, що визначатиме критерії оцінки змін в системі; зону ризику; поріг кожної конкретної безпеки; вплив динаміки процесів системи на зміну оцінок ризику та встановлення порогу безпеки. Аналіз і оцінка ризику передбачає ідентифікацію різних видів небезпек, одержання оцінок ймовірності подій виникнення втрат і оцінок їх наслідків, зокрема:

- контроль ризиків, полягає у визначенні прийняттого ризику, моніторингу та аналізу рішень за кожним ризиком;
- поширення і передавання інформації про ризик різними суспільними верствами, наприклад засобами масової інформації, об'єднаннями захисту прав споживачів, асоціаціями виробників тощо;
- доцільність відслідковування динаміки процесів задля визначення ступеня істотності наслідків та обсяг втрат, передбачення прямої градації відповідних ризиків, визначення управлінця та оцінювача того чи іншого рівня ризику;
- потреба в кількісній мірі оцінювання відповідності з використанням методології кваліметричного оцінювання [2], під час якого поділ на групи слід трактувати як сортування з поділом всієї сукупності об'єктів оцінювання на частини, перша з яких відповідає найвищому рівню, а всі наступні – II-му, K-му рівням, зокрема ризику, безпеки, надійності, чи відповідності загалом;
- врегулювання та закріплення на законодавчому рівні оцінки ризиків господарської діяльності відповідно до міжнародних та європейських стандартів.

Список літератури

1. Бойко Т., Рябкова Т. Ризики, що супроводжують господарську діяльність – сутність, класифікація і підходи до оцінювання. URL: <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/jun/3651/vtm75st25.pdf>
2. Куць В. Р., Столярчук П. Г., Друзюк В. М. Кваліметрія: навч. посіб. Львів: Вид-во Національного університету «Львівська політехніка», 2012. 256 с.
3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>